

Numismatiska forskningsgruppen

Gunnar Ekströms professor i numismatik och penninghistoria

Omslagsbilder: Frankerriket, Ludvig den Fromme (814–840), penning, obestämd myntort. Funnet på Greby handelsplats. Foto Kulturlandskapet.

Innehåll

Gunnar Ekströms professur i numismatik och penninghistoria ...	3
Forskning	4
Myntbestämningar	8
Bohuslän	8
Uppland	10
Publicering / Tryckta Skrifter	12
Egna publikationer	12
Viacheslav S. Kuleshov	12
Kenneth Jonsson	14
Jens Christian Moesgaard	15
Bo Gunnarsson	16
Eva Jonsson	16
Lennart Lind	17
Förtroendeuppdrag	17
Undervisning	17
Konferenser och offentliga föredrag mm	19
Studiesamling och arkiv	21
Personalia	22
<i>Numismatikkens metoder: møntdatering – ved hjælp af segl, overpræg, skattefund, vægt, lødighed, skriftlige kilder af Jens Christian Moesgaard</i>	23
Numismatiska forskningsgruppen 2020	31

Institutionen för arkeologi och antikens kultur

Numismatiska Forskningsgruppen

Gunnar Ekströms professur i numismatik och penninghistoria

Verksamhetsberättelse 2020

Numismatiska forskningsgruppen (NFG)/Stockholm Numismatic Institute (Gunnar Ekströms professur i numismatik och penninghistoria) inrättades 1979 och är helt externfinansierad tack vare Gunnar Ekströms Stiftelse för numismatisk forskning. NFG tillhörde först Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR). Från år 1994 är NFG knuten till Stockholms universitet och sedan år 2005 som en del av Institutionen för arkeologi och antikens kultur.

Verksamhetens syfte är att undervisa och forska i numismatik och penninghistoria. Det sker genom att sätta mynten in i ett större sammanhang – ekonomiskt, politiskt, administrativt och socialt. Forskningen vid NFG är främst inriktad mot svenska och nordiska mynt och myntfynd från vikingatid och medeltid. Numismatik ingår som en del i arkeologiundervisningen på Institutionen för arkeologi och antikens kultur.Handledning sker vid uppsatsskrivning samt på doktorandnivå.

Den första februari 2020 tillträdde Jens Christian Moesgaard tjänsten som professor vid Numismatiska forskningsgruppen. Därmed är han den tredje som innehar Gunnar Ekströms professur i numismatik och penninghistoria efter Brita Malmer (1979–1992) och Kenneth Jonsson (1992–2020). Kenneth Jonsson är fortfarande aktiv som emeritus vid NFG.

Numismatiska forskningsgruppen ger ut en mängd olika publikationer, flera av dem är digitala och de finns i PDF-format på: www.archaeology.su.se/numismatiska-forskningsgruppen/nfg-s-publikationer

Tryckta publikationer

- Avhandlingar
- CNS-serien – ett projekt där alla vikingatida myntfynd (ca 800–1140) i Sverige ska publiceras. Den finns delvis tillgänglig digitalt på hemsidan.
- Commentationes-serien – monografier om vikingatida mynt
- Serien Stockholm Studies in Numismatics

Publikationer tillgängliga på hemsidan

- Metallanalyser av mynt
- Roman Denarii
- Tidskriften Myntstudier
- Studentuppsatser
- Verksamhetsberättelse

Forskning

Brita Malmer gick hastigt bort 2013, mitt uppe i arbetet med sin tredje volym i serien *Commentationes de Nummis in Saeculorum IX-XI in Suecia Repertis, Nova series*, med arbetsnamnet *Serpents and Crosses*. Verket behandlar *utmyntningarna på 800- och 1020-talet*. Arbetet med att färdigställa det omfattande manuskriptet, som gavs i uppdrag till Bo Gunnarsson, har pågått i olika omfattning sedan dess. Den tryckta volymen beräknas omfatta ca 600 sidor. Projektet har nu kommit så långt att textdelen, förutom en avslutande del som aldrig blev helt färdigställd av Malmer, är skickat till översättning under första kvartalet 2021. En återstående del är att ta fram det bildmaterial som skall inkluderas i texten och som nu endast finns i form av handritade skisser. Fyndförteckningen och Exemplarkatalogerna är kompletta och färdiga för layoutarbete. För Bildkatalogen exklusive dess Appendix är layoutarbetet, utfört av

Ylva Öd, klart och endast en avslutande granskning återstår. Även för Stampkedjediagrammen som har varit nödvändiga att digitalisera är layoutarbetet slutfört och de tillhörande Stampkedjebeskrivningarna är klara för översättning. Förutsatt att covid-19 situationen inte skapar hinder är målsättningen är att boken kan komma till tryck under 2022.

På uppdrag Vitenskapsmuseet i Trondheim och upphittaren har Bo Gunnarsson stampbestämt *ett detektorfunnet mynt från Velvang Vestre, Trøndelag, Norge*. Det intressanta myntet innebär att ytterligare en liten stampkedja kan kopplas till myntningen i Sigtuna. Resultatet av bestämningen är publicerat i Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad nr. 2, mars 2021.

Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning har under året finansierat *metalldetektorundersökningar på Gotland*. I något fall har det skett i samarbete med Gotlands Museum och Länsstyrelsen på Gotland. Från NFG deltog Kenneth Jonsson. Projektet har ett flertal syften. Dels att rädda fynd från plundring, dels att få mer kunskap om fyndplatsernas kontext, skatternas sammansättning samt bebyggelsens utveckling i ett långtidsperspektiv med hjälp av lösfynd. Dessutom att följa upp information angående inte rapporterade fynd. Under året hittades sammanlagt 31 romerska denarer på fyra platser varav en innebar att platsen för en tidigare känd skatt kunde lokaliseras. Från senare tider påträffades mynt på 18 platser. Förutom ett mindre antal mynt från medeltid och nyare tid (samtliga lösfynd) utgjordes fynden där av sammanlagt 446 vikingatida mynt. I detta material ingick 160 islamiska mynt från två tidigare inte rapporterade 900-talsskatter på norra Gotland, samt två nya 900-talsskatter på södra Gotland med sammanlagt 47 islamiska och två bysantinska mynt. På mellersta Gotland påträffades fem västerländska mynt som utgör en del av en liten skatt från 1000-talets början. Den är intressant eftersom den ligger i anslutning till en bebyggelse med större skatter. Fyndförhållandena liknar en liten skatt (f.n. 20 mynt) med västerländska mynt, som hade påträffats några år tidigare på södra Gotland. Skatter har tidigare kopplats till jordbruksverksamhet och handelsplatser, men dessa två små skatter kan utgöra en tidigare inte uppmärksammat skattfyndskategori, som kanske ska kopplas till familjer utan eget

jordbruk, d.v.s. t.ex. hantverkare eller arbetare. De kan i så fall ytterligare belysa hur mynt användes under vikingatiden. Övriga vikingatida mynt funna inom projektet kom under detta år från tidigare kända skatter samt från lösfynd. Bland fynden ingick ett Sigtunamynt från Anund Jakob från en tidigare känd skatt.

Eeva Jonsson är antagen som doktorand vid Åbo universitet, Institutionen för arkeologi, sedan januari 2017. Avhandlingsarbetet *”Fluctuations in the import of coins from the German Empire c. 990–1145”* är finansierad av Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning, 2020-2022, totalt 2 år. Arbetet handleds av Jussi-Pekka Taavitsainen och Jens Christian Moesgaard. Projektet omfattar sammanställning av vikingatida tyska mynt i svenska fynd i en databas vid Numismatiska forskningsgruppen, Stockholms universitet. Hittills har 57 673 tyska mynt i Sverige sammanställts i en databas. Det återstår att inkludera det obestämda och preliminärt bestämda skatfyndsmaterialet i Kungl. Myntkabinettet som omfattar 4 881 tyska mynt. Nästan alla dessa mynt är redan fotograferade.

Direktören för Ukrainas Nationalmuseum Fedir Androschuck leder projektet *”Norrlands silverskatter och socio-ekonomiska nätverk under vikingatid – tidig medeltid.”* Han samarbetar med Eeva Jonsson i anslutning till hennes doktorsavhandling. Under 2020 arbetade han med en komplettering av sin katalog av de icke numismatiska delarna av skatterna samt med skrivandet av syntesen. Två av kapitlen har blivit sammanställda. I ”Material och kronologi” är allt befintligt material analyserat enligt tre kronologiska grupper med en detaljerad redovisning av fyndplatser, innehållet av skatter och deras ursprung. I kapitlet ”Den regionala ekonomin, skatternas innehåll och internationella kontakter” presenteras en övergripande analys av skatternas innehåll i samband med betydelsen av den internationella pälshandeln och kontakterna med samer. Eeva Jonsson förbereder i samarbete med Fedir Androschuck en artikel om mynten i de norrländska skatterna.

Lennart Lind har arbetat med publikationen *Roman Denarii. Hoards and Stray Finds in Sweden. 2021.1. Gotland, Sjonhem par., Sojvide.* Nästan alla mynt är (tillsammans med Kenneth Jonsson) fotogra-

ferade. Själva katalogen är i princip klar. Dessutom har han jobbet med en stampkoppling mellan en denarimitation från Öland och ett mynt nyligen publicerat på auktionsajten Violity i Kiev (se publikationer).

Viacheslav Kuleshov och Jens Christian Moesgaard har förberett ett antal *islamiska och danska mynt från vikingatida fynd för framtida publicering i CNS*. Det är planerat att publicera fyra skatter med islamiska mynt under år 2021: Tänglings, Etelhem socken (Gotland), Tomase (Gotland), Skarpa Alby (Öland), and Eketorp (Närke).

Viacheslav Kuleshov genomför nya *kontextuella analyser av islamiska mynt från Birkas gravar och Svarta jordens stratifierade lager*. Både hela mynt och fragment kommer att kunna bestämmas mer exakt med hjälp av stampjämförelser. Myntgrupperns import- och deponeringstidpunkt kommer att dateras exakt mot bakgrund av Kuleshavs nya kronologi av vikingatida myntcirkulation i Östeuropa. En ny storskalig jämförelse mellan Birka och Gnëzdovo kommer att göras (han har redan publicerat två stora nya fyndkomplex från Gnëzdovo). Resultaten av arbetet kommer att presenteras vid ett forskningsseminarium vid institutionen 2022 och i en planerad forskningsartikel.

Gunnar Ekströms stiftelse finansierar Viacheslav Kuleshavs deltagande i ett projekt som omfattar den *islamiska myntsamlingen i Uppsala universitets myntkabinett* på Gustavianum. Målet är att göra de cirka 940 islamiska mynten tillgängliga online, med foton och med transkribering samt översättning av all läsbar inskrift på mynten. Databasen kommer att ligga till grund för katalogen över islamiska mynt i UUMK, som planeras i *Studia Numismatica Upsaliensia*-serien.

Jens Christian Moesgaard har åtagit sig att slutföra arbetet med *mynten från utgrävningen 1999 i kv. Professorn 1 i Sigtuna*, till rapporten, som Sigtuna Museum nu fått möjlighet att färdigställa. Han kommer också att bearbeta myntfynden inför den planerade publicering av *gravarna i Valsgårde (Gamla Uppsala)* som koordineras av projektet The Viking Phenomenon (Uppsala universitet).

Jens Christian Moesgaard arbetar med att färdigställa två projekt, ett om *myntanvändning på landsbygden i Danmark under medeltiden*, mot bakgrund av de många nya metalldetektorfynden (samarbetspartner:

Museum Vestsjælland och Nationalmuseet, Köpenhamn) och ett om *vikingarnas utmyntningar i Normandie på 900-talet* (samarbetspartner: IRAMAT, UMR 5060 CNRS/Université d'Orléans och Le Studium, Région Centre-Val-de-Loire). Han kommer att publicera *myntfynden från det tidigmedeltida palatset i Marlenheim i Alsace* (samarbetspartner: Institut national de recherches archéologiques préventives).

Dessutom förbereder Jens Christian Moesgaard två efterlängtrade publikationer i samarbete med Nationalmuseet i Köpenhamn. Den ena handlar om det *stora vikingatida skattfyndet från Grisebjerggård, Sydvästra Sjælland*, nedlagt efter 942/943. NFG:s tidigare medarbetare Gert Rispling bidrar med bestämningar av de islamiska mynten. I den andra publiceras föredragen från Nationalmuseets *symposium om Islamiska mynt från vikingatiden*. Symposiet hölls i "Det danske hus" i Damaskus, november 2007. Bland artikelförfattarna finns bland andra Gert Rispling och Christoph Kilger (Uppsala universitet/Campus Gotland).

Myntbestämningar

NFG har kontakt med ett flertal arkeologer i Sverige och hjälper ofta till med bestämningar, tolkningar och publiceringar av myntfynd. En del av fynden publiceras i utgrävningsrapporter eller i artiklar, medan andra förmodligen inte kommer att publiceras alls. Nedan finns en förteckning över de bestämningar som Jens Christian Moesgaard gjorde under 2020 (enbart myntfynd från Sverige har medtagits här).

Bohuslän

Greby socken. Fastighet Grebbestad 2:297/1. Fornlämning Tanum 1885/L1960:2938, Tanums kommun, Västra Götalands län (tidigare Bohuslän)

Handels- och hantverksplats, framförallt romersk järnålder, men med aktiviteter fram till vikingatiden

Metalldetektorfynd, utgrävningsledare: Stig Swedberg, Kulturlandskapet

Frankerriket, Ludvig den Fromme (814–840), penning, obestämd myntort. Funnet på Greby handelsplats. Skala 1,5:1. Foto Kulturlandskapet.

Kalifatet, Samanid, Ahmad b. Isma'il, dirhem, al-Shash, 913/4 e.Kr, fragment. Funnet på Greby handelsplats. Skala 1,5:1. Foto Kulturlandskapet.

Bestämningar utifrån fotografier.

- Fynd 139. Frankerriket, Ludvig den Fromme, penning, tempeltypen präglad ca 822/823–840, 1,49 gr. Myntet tillhör Simon Couplands ”Group T”, som man inte kan räkna till en bestämd myntort (Coupland 2019, s. 245). Det finns också ett exemplar från denna grupp i Ravlunda, Maletofta i Skåne.
- Fynd 5. Kalifatet, Samanid, Ahmad b. Isma'il, dirhem [al-Shash] (=Tashkent), 30[0] eller 30[1] AH = 913/4 AD, fragment, 1,33 gr (bestämning Viachelav Kuleshov)
- Fynd 69. 1 öre kopparmynt 1725
- Fynd 107. 1 öre kopparmynt 1719–1778, årtal och kungens initialer är inte synliga på fotot.
- Fynd 113. 1 öre kopparmynt 1719–1778, årtal och kungens initialer är inte synliga på fotot.

- Fynd 12. 1/4 skilling, typen präglad 1802–1830, valör kan ses på fotot, diameter 2,6 cm.
- Fynd 13. Ser också ut att vara 1/4 skilling 1802–1830, korslagda pilar kan anas, liksom valören och årtal.
- Fynd 162. 1/6 skilling 1835–1855, årtal och kungens initialer är inte synliga på fotot.

Simon Coupland, Hubert Emmerig, Neue karolingische Munzfunde aus Bayern und Österreich, *Numismatische Zeitschrift*, 125. Band, 2019, s. 233–264

Om fyndplatsen, se: <http://www.kulturland.se/portfolio/greby-handelsplats/>

Annika Östlund, Stig Swedberg, Handelsplatsen å"Greby i Grebbe-stad. Ett pågående forskningsprojekt, *Fynd. Tidskrift för Göteborgs Stadsmuseum och Fornminnesföreningen i Göteborg* 2020, 52–57

Uppland

Fastighet: Viggbyholm 74:1 & 74:36. Fornlämning L2013:7608

Täby kommun, Stockholms län

Vikingatida bebyggelse

Utgrävning 2020, projektledare: John Hamilton, Magnus Lindberg, Arkeologerna

Depåfynd med 12 mynt och smycken, nedlagda i slutet av 900-talet. Mynten är bestämda av Jens Christian Moesgaard och Viacheslav Kuleshov. Fyndet kommer att publiceras senare i samarbete med Magnus Lindberg och John Hamilton, Arkeologerna. Det innehöll bland annat ett spännande mynt från vikingakolonin Normandie, i nordvästra Frankrike, som fick stor uppmärksamhet. Se <https://arkeologerna.com/vikingatida-silverskatt-funnen-i-tabby/> och <https://theconversation.com/swedish-viking-hoard-how-the-discovery-of-single-norman-coin-expands-our-knowledge-of-french-history-156724/>.

Det är en mynttyp, som hittills bara är känd från en illustration i ett franskt numismatiskt uppslagsverk från 1790. Sedan dess har myntty-

Normandie, Richard I (945-996), penning, Rouen. Från Viggbyholmskatten. Skala 1,5:1. Foto: ActaKonservering/Arkeologerna.

pen inte setts till, och vissa forskare trodde till och med att teckningen var felaktig och undrade om typen överhuvudtaget existerade. Men med det nyfunna exemplaret är det slutgiltigt bevisat att typen verkligen existerar. På mynten står det Richard, men det är inte specificerat om det är Richard I (946–996), II (996–1026) eller III (1026–1027). Utifrån Viggbyholmskattens datering kan man nu säga att det måste vara Richard I.

S:t Olof socken, fastighet Norrtill 3:1, fornlämning Sankt Olof 14.

Sigtuna kommun, Stockholms län

En vikingatida och medeltida storgård

Utgrävningsledare: Anton Seiler, Arkeologerna.

Myntbestämningar utifrån fotografi

- F866. Obestämt mynt. Vikingatid (900/1000-tal), förmodligen tyskt. Åtsida: Inskrift, endast bokstaven O synlig. Möjligen träkyrka med stort X i mitten och C t.v. (t.h. ej bevarat) (möjligen är bokstäverna OC istället en del av en tvärskrift på var sida om träkyrkan). Frånsida: Svårtolkat motiv. Möjligen tvärskrift [...] LIC? Motiv med streck och punkter nedanför? Silver. Vikt 0,3 gram. Fragment. Perforerad.

Myntet påträffades i ett utfyllnadslager kopplat till ett syllhus från 1000-talet. Byggnaden är tolkad som flerk funktionell. Det är svårt att säga vilken kontext myntet hör till från början, lagret var delvis omlagrat.

Om utgrävningen och övriga myntfynd på platsen, se rapport:
<https://app.raa.se/oppnadata/forndok/search/view?2&0=9234119>

Tyskland, obestämt, vikingatid, fragment. Funnet vid en utgrävning i Norrtälje. Skala 1,5:1. Foto: Arkeologerna.

Publicering / Tryckta Skrifter

Egna publikationer

Myntstudier, som kan laddas ner från forskningsgruppens hemsida, utkom med ett nummer på 88 sidor i december 2020. Medeltida myntfynd i kyrkor är en, inte minst i Skandinavien, uppmärksammas fyndkategori. De har tolkats som offerspill i kyrkorna eftersom de är koncentrerade till koret och Mariaaltaret vid långhustes norra vägg. En artikel i årets Myntstudier behandlar myntfynd i kyrkor i Estland, vilka kan ses som ett intressant jämförelsematerial. I övrigt ingår artiklar som behandlar ett finskt skattfynd, myntningen i Lund på 1000-talet, en vikingatida tysk myntgrupp, samt en tidigmedeltida myntskatt från en grav i Skänninge.

Två register till Myntstudier, med samtliga 33 nummer som är utgivna sedan 2003, har publicerats på hemsidan. Det ena är i kronologisk ordning och det andra är sorterat efter namnet på författaren.

Viacheslav S. Kuleshov

Coin circulation in early Rus and the dynamics of the druzhinas, *Viking-Age Trade, Silver, Slaves and Gotland*, (red. J. Gruszczyński, M. Jankowiak and J. Shepard), London & New York, 2020, 155–182 (forskning, vikingatid, peer reviewed)

О новгородском денежном счете XI века, или Краткая редакция

- Правды Русской как позднесредневековый фальсификат (в свете гипотезы А. П. Толочко) [On Counting Money in Eleventh-Century Novgorod, or The ‘Short’ Redaction of Russkaya Pravda as a Late-Medieval Fake (in the light of a hypothesis from A. P. Tolochko)], *Novogardia* 2020. No. 1, 336–347 (på ryska, med en sammanfattning på engelska) (forskning, vikingatid).
- Зарубинский клад куфических дирхамов [The Zarubino hoard of Kufic dirhams], Нумизматические чтения Государственного Исторического музея 2020 года памяти В. А. Дурова [*Numizmatičeskie čtenii Gosudarstvennogo Istoričeskogo muzeia 2020 goda pamjati V. A. Durova*], (red. E. V. Zaharov), Moskva 2020, 62–65 (på ryska) (forskning, vikingatid).
- Нумизматические материалы эпохи викингов в северо-восточной части Центрального поселения Гнёздова из раскопок 2017–2020 годов [Viking-age numismatic material from excavations at Gnëzdovo in the years 2017–2020] (tills. med V. V. Novikov, S. Iu. Kainov, V. Yu. Sergeev), Гнёздовский археологический комплекс: Материалы и исследования [*Gnëzdovskii arxeologičeskii kompleks: Materialy i issledovaniia*], vol. 2., (red. S. Iu. Kainov), Moskva, 2020, 188–202 (på ryska, med en sammanfattning på engelska) (forskning, vikingatid).
- Исследования склона террасы Центрального Гнёздовского селища в 2019 году. Предварительные итоги [Investigations at the Central Gnëzdovo site in the year 2019, preliminary results] (tills. med Alexandr A. Fetisov), *ibid.*, 382–396 (på ryska, med en sammanfattning på engelska) (forskning, vikingatid).
- Два тюркских заимствования в нивхском языке и их культурно-исторические импликации [Two Turkic loanwords in Nivkh and their cultural and historical implications], Универсальное и специфичное в вербальных традициях народов современной России [*Universal’noe i specifičnoe v verbal’nyx tradiciiax narodov sovremennoi Rossii*], (red. E. V. Tiuntesheva), Novosibirsk 2020, 60–62 (på ryska, med en sammanfattning på engelska) (forskning, orientaliska studier).

Северная окраина тюркского мира в отражении персидского географического трактата X в. «Худуд ал-‘алам» [The Northern Periphery of the Turkic World as Reflected in the 10th-century Persian Geographical Treatise “Hudūd al-‘ālam”], Древние и средневековые культуры Центральной Азии (становление, развитие и взаимодействие урбанизированных и скотоводческих обществ) [*Drevnie i srednevekovye kul'tury Central'noi Azii (stanovlenie, razvitie i vzaimodeistvie urbanizirovannykh i skotovodčeskix obščestv)*], (red. V. P. Nikonorov et al.), Sankt Petersburg 2020, 276–278 (på ryska) (forskning, orientaliska studier).

«Регионы мира с востока на запад»: к анализу структуры и поэтики персидского географического сочинения X века [“The Regions of the World from the East to the West”: towards the Analysis of the Structure and Poetics of a 10th century Persian Geographical Treatise], Восточная Европа и мир ислама. К юбилею Татьяны Михайловны Калининой [*Eastern Europe and the World of Islam. Festschrift to Tatyana Kalinina*], Moskva, 2020, 464-492 (på ryska) (forskning, orientaliska studier).

Kenneth Jonsson

Tidigmedeltida gravar med mynt avslöjar ett kyrkligt problem, *Myntstudier* 2020:1 december, 52–68 (forskning, medeltid)

Varnhemsskatten och myntimporten. *Varnhem – från järnåldersgård till klosterstiftelse* (red. E. Björkman, K. Lorentz, C. Mörner och R. Sigsjö). *Västergötlands Fornminnesförenings Tidskrift* 2019–2020, 2020, 95–103 (forskning, vikingatid).

Could imitations of Anglo-Saxon types have been struck in the Baltic countries? *Arheoloģija un etnogrāfija XXXI. Veltījums numismātei Dr. hist. Tatjanai Bergai 75. dzīves gadskārtā* (red. V. Berzins et al.), Riga 2020, 45–56 (forskning, vikingatid).

Efterord i: R. Ekre, *Om den medeltida myntningen i Lödöse med eftertext av Kenneth Jonsson*, Lödöse 2020, 147–148.

Aktuellt, *Myntstudier* 2020:1 december, 87–88.

Jens Christian Moesgaard

- The Bjæverskov hoard, c. 1259. How to handle wealth in a *renovatio monetae* system, *The Journal of Archaeological Numismatics* 10, 2020, 231–253 (forskning, medeltid, peer-reviewed)
- Coinage as Catalyst for Societal Change: A Case Study of 10th-century Normandy (tills. med Guillaume Sarah), *Viking Encounters, Proceedings of the Eighteenth Viking Congress*, (red. Anne Pedersen & Søren M. Sindbæk), Aarhus, 2020, 211–219 (forskning, vikingatid, peer reviewed).
- Om at bestemme 1000-tals mønter fra Lund: en forskningsoversigt, *Myntstudier* 2020:1 december, 37–51 (forskningsoversigt, vikingatid).
- I skyggen af 500-årsjubilæet for blodbadet i Stockholm: status i forskningen i Christian II's klippinge, *Svensk Numismatisk Tidskrift*, 2020:7, 153–159 (forskningsoversigt, medeltid).
- Metaldektorens vidnesbyrd. Brugte bønder mønter i middelalderen? *Fund & Fortid. Arkæologi for alle*, 2020, no 1, 22–27 (populærvetenskap, medeltid).
- Brudesølvet på Amager, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2020, no 4, 109–117 (populærvetenskap, nyare tid).
- Olavsløven i stof og metal, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2020, 28–29 (populærvetenskap, nyare tid).
- Gårdsanger i Corona-tider, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2020, 86 (populærvetenskap, nyare tid).
- Stephan Doswald, Inventar der Fundmünzen der Schweiz 13 Canton Zug III, Bern 2018, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2020, 59–60 (Recension).
- Monica Golabiewski Lannby, Kung Knut Eriksson och Penningarna, Stockholm 2019, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2020, no 4, 122–23 (Recension).
- Bengt Holmén, Gunnar Holsts Stiftelse för Numismatik 1991–2015, Göteborg 2019, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2020, no 4, 123–124 (Recension).

Bo Gunnarsson tillsammans med J. C. Moesgaard

De skandinaviske efterligninger i Slamrebjerg-skatten, *De første og de største fund – De Bornholmske Amatørarkæologer 25 år*, (red. Finn Ole Sonne Nielsen & Brian Christensen), Svaneke 2020, 55–57 (populärvetenskap, vikingatid)

Bo Gunnarsson

En tysk myntgrupp med bysantinsk-arabiska förebilder och en förbisedd ”Typ 7”, *Myntstudier* 2020:1, s. 19–36 (forskning, vikingatid)

Hiberno-skandinaviska imitationer av Knut den stores Quatrefoil, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2020:2, s. 37–48 (forskning, vikingatid)

”Irish-sea imitations” av Knut den Stores Quatrefoil, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2020:3, s. 69–75 (forskning, vikingatid)

Irländska Quatrefoil-imitationer och andra rön kring stampkedja 105 i Lund, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2020:4, s. 101–107 (forskning, vikingatid)

The Sword of the State – symbol som väckte intresse! *Svensk Numismatisk Tidskrift* 2020:2, s. 38–39 (populärvetenskap, Islam, 1000-tal)

Jens Christian Moesgaard – ny professor i numismatik vid Stockholms universitet, *Svensk Numismatisk Tidskrift* 2020:2, s. 37 (personalia)

En missad silverdollar, *Svensk Numismatisk Tidskrift* 2020:5, s. 110–111 (populärvetenskap, nyare tid)

Dublinmynt från ovanlig myntmästare, *Svensk Numismatisk Tidskrift* 2020:7, s. 160–161 (populärvetenskap, vikingatid)

Eeva Jonsson

Mellan Gotland och Novgorod. Den sista vikingatida importen av tyska mynt till f.d. finska Karelen. *Myntstudier* 2020:1, 71–87 (forskning, vikingatid).

Lennart Lind

Hulterstad-Uggårde gruppen av romerska denarimitationer och en ny stampkoppling Öland-Ukraina. *Myntstudier* 2020:1, 68–71 (forskning, järnålder).

Förtroendeuppdrag

Jens Christian Moesgaard

- Ledamot av den vetenskapliga kommittén för den nya permanenta utställningen av Bayeuxtapeten
- Ledamot av den vetenskapliga kommittén för *Revue Numismatique*, Paris
- Ledamot av den vetenskapliga kommittén för *Journal of Archaeological Numismatics*, Bryssel
- Författare av de danska och isländska bidragen till *Survey of Numismatic Research*, som publiceras vart sjätte år.
- Redaktör för *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*
- Peer-Reviewer för flera tidsskrifter

Undervisning

År 2020 blev det möjligt att starta en helt ny kurs i numismatik med Jens Christian Moesgaard som kursansvarig. *Kursen "Mynt som arkeologisk och historisk källa"* pågick från den 4/11 till och med den 17/1. Genom en rad konkreta exempel ger kursen en introduktion till numismatikens metoder och till myntfyndens potential som källmaterial inom historia och arkeologi. Intresset var stort och utöver de 25 antagna studenterna fanns även en väntelista för de studenter som hade önskat delta kursen, men inte fått plats. Undervisningen, inklusive studiebesök vid Kungliga Myntkabinettet, genomfördes digitalt på grund av Coronasituationen. Kursen är planerad att upprepas 2021.

4/11. Introduktion till kursen. Introduktion till mynt och myntfynd (Jens Christian Moesgaard)

- 11/11. Databaser och spridningskartor (Kenneth Jonsson)
- 18/11. Tolkning av skattfynd (Jens Christian Moesgaard)
- 25/11. Icke-monetär/ekonomisk användning av mynt (Nanouschka Myrberg Burström)
- 2/12. Arkeologisk kontext (Jens Christian Moesgaard)
- 9/12. Metallanalyser (Sven Isaksson och Eeva Jonsson)
- 15/12. Studiebesök på Statens Historiska Museer: Ekonomiska museet-Kungliga Myntkabinettets historia och mission (Ulrika Bornestaf), myntfynd (Adrian Klang Tornberg), vikingautställning (Florent Audy), utställning om hyperinflation (Martin Tunefalk)
- 16/12. Stamp- och viktstudier (Bo Gunnarsson)
- 13/1. Coins as a historical source, some examples from Roman Macedonia and Asia Minor (Georgia Galani)
- 14/1. Användning av metalldetektor och numismatik (Jonas Paulsson)
- Dessutom gav Jens Christian Moesgaard på höstterminen en allmän *introduktion till numismatik från antiken till våra dagar* (5 timmar) på kursen Arkeologi I (kursansvarig Anders Carlsson, Niklas Eriksson och Jonas Monié-Nordin) och föreläste (2 timmar) om *mynt i kultiska kontexter* på masterkursen (kursansvarig Fredrik Fahlander).

På vårterminen skrev Jesper Rönnlöf en uppsats om Östergötlands medeltida skatter inom ramen för kursen Arkeologi II: *En analys av källvärdet av medeltida depåfynd i Östergötland*. Uppsatsen innehåller en genomgång av fynden med syfte att bedöma kvalitén och tillförlitligheten på den dokumentation som finns, dels om fyndplatsen och fyndomständigheterna och dels om själva mynten, inklusive hur många mynt som har bevarats fram till idag.

På höstterminen, skrevs tre kandidatuppsatser om mynt: Jesper Rönnlöf: *Myntbruk i Sigtuna 995–1260. Arkeologisk analys av mynt- våg- och viktfynd från Trädgårdsmästaren 9 & 10*. Uppsatsen tar sin utgångspunkt i Mats Roslunds klassiska analys av den rumsliga spridningen av mynt och vikter innanför det utgrävda området. Den går in på detaljer av de individuella myntens och vikternas fyndplatser och diskuterar möjliga omflyttningar av fynden.

Kenneth Andersson: *Myntbruk på den medeltida Skåne marknaden. En topografisk studie av Falsterbo*. I uppsatsen granskas samtliga utgrävningar av medeltida lämningar i Falsterbo sedan 1800-talet och det undersöks vilka som har innehållit myntfynd och vilka som inte har haft det. Detta jämförs med den kunskap som finns om Falsterbos topografi utifrån skriftliga och arkeologiska källor.

Richard Schill: *Vikingatida silvermynt i gravar i Gästrikland. En analys av gravmynts utseende, användning och förekomst*. I uppsatsen analyseras nedläggningskontext samt sekundärbearbetning av mynt funna i gravar. Ett försvunnet mynt har återfunnits på Gävle museum. Antalet gravar med mynt jämförs med det totala antalet gravar i landskapet, vilket sedan jämförs med Ångermanland.

Handledare för samtliga uppsatser var Jens Christian Moesgaard. Eeva Jonsson var biträdande handledare för Richard Schill.

Alla fyra uppsatserna finns tillgängliga på NFG:s webbplats (www.archaeology.su.se/numismatiska-forskningsgruppen/nfg-s-publikationer/uppsatser)

Konferenser och offentliga föredrag mm

Flera planerade konferenser och föreläsningar ställdes in under året på grund av Coronasituationen. Det blev ändå ett antal evenemang som genomfördes:

I samband med sin pensionering höll Kenneth Jonsson 4 november ett avslutningsseminarium med titeln: *Vad har forskningen i numismatik bidragit med till kunskapen om äldre tider*. Det behandlade fem teman: ekonomisk utveckling, tidig administration, riksbildningen, myntmetaller som ståndsmarkörer samt en myntherres karaktär.

I januari höll Bo Gunnarsson en föreläsning på norska Numismatiska Föreningen, Oslo, med titeln "Den stygge and ..." om en *myntbrosch med ett bysantinskt mynt* och en hypotetisk historisk koppling till ärkebiskop Wulfhelms resa till Rom år 927.

Den 19 mars höll Bo Gunnarsson ett föredrag, på Svenska Numismatiska Föreningen i Stockholm, med titeln "York, Lund och mynt-

mästaren Asketill” om sin stampstudie gällande relationerna mellan York och Lund omkring år 1000.

Viacheslav Kuleshov höll ett föredrag om *bestämningar av islamiska mynt* på Strängnäs Myntklubb den 20 januari. Vid samma tillfälle berättade Bo Gunnarsson kort om sitt arbete med Brita Malmers manuskript och Jens Christian Moesgaard presenterade sig själv.

Det arkeologiska museet (Musée des Antiquités) i Rouen, Frankrike, höll en temadag den 29 januari med flera föredrag om skattfynd i anslutning till museets utställning om skatter. Jens Christian Moesgaard talade om *vikten av att bedöma kvalitén på informationen vi har om fynden*. En del information om skattfynd kommer från väldokumenterade moderna utgrävningar medan andra fynd är kända endast genom korta tidningsnotiser från 1800-talet. Dessa källor är naturligtvis inte likvärdiga och det påverkar de tolkningar som kan göras av fynden.

Jens Christian Moesgaard är medlem i forskargruppen CRAHAM (Centre Michel de Boüard/Centre de recherches archéologiques et historique anciennes médiévales, UMR 6273) vid Universitetet i Caen i Normandie, Frankrike, som bland annat forskar om vikingarna i Västeuropa. Han deltog i forskargruppens årsmöte den 30 januari och presenterade *NFG:s verksamhet, med särskilt fokus på publiceringen av vikingatidsmyntfynd i Sverige i CNS-serien*.

Den 9 mars höll Jens Christian Moesgaard vid Centrum för Medeltidsstudier, Stockholms universitet – kort före nedstängningen på grund av Coronaviruset – ett seminarium med titeln: *”Normandiet i 900/1000-tallet: Hertugens kontrol med ’space’ som det ses i kontrolleret montomløb”*

Folkehögskolan Mors (Danmark) höll en kurs i metalldetektorn som hobby den 1-7 augusti. Jens Christian Moesgaard bjöds in för att hålla en föreläsning på tisdagskvällen om *hur detektorfynden har revolutionerat vår kunskap om vikingarnas användning av mynt och om myntens roll på landsbygden under medeltiden*. Han deltog också i hela kursen och fick nybörjarerfarenhet av att gå med metalldetektor.

Vid European Association of Archaeologists Congress 26–30

augusti anordnade Jens Christian Moesgaard tillsammans med David-Wigg-Wolf (Römisch-Germanische Commission des Deutsche Archäologischen Instituts) och István Vida (Ungersk Nationalmuseum) sessionen *The Imitation Game: Investigating the Who, What, Why, Where and When of Imitative Coins*. Föreläsningarna hade ett brett innehåll, från Indien till Skandinavien och från Kelterna till medeltiden. Jens Christian Moesgaard föreläste om *Imitations of the French Guénaer 1385–1417/21 – How, Where and Why?* Kongressen skulle ha ägt rum i Budapest, men på grund av Coronasituationen hölls den digitalt.

Vid Institutionen för Arkeologi och Antikens Kultur höll Jens Christian Moesgaard ett seminarium via Zoom den 16 september om *hur arkeologi kan bidra till vår förståelse för hur mynt användes under vikingatiden och medeltiden*.

På Svenska Numismatiska Föreningens årsmöte den 26 september i Linköping, höll Jens Christian Moesgaard en föreläsning om fynden av *Karolingiska mynt i Sverige*. Föreläsningen filmades och lades ut på föreningens hemsida.

Jens Christian Moesgaard:s föreläsning om *Myntfynd från vikingatiden och skatten från Häljarp* kan ses i föreläsningsserien UR Samtiden – Ekonomi och mynt, föreläsningar om ekonomi eller om mynt från olika tider i historien. Inspelat i november 2020 på Historiska museet i Stockholm. Arrangör: Kungliga Myntkabinettet – Sveriges Ekonomiska museum (UR Samtiden - Ekonomi och mynt: Vikingatida myntfynd - Fyndet i Häljarp | UR Play).

Studiesamling och arkiv

- Gåva från Bo Gunnarsson av en Knut den store Quatrefoil, Eadsige, Shrewsbury. Myntet är inköpt av Kihlberg Antikkonsult, Uppsala och härstammar från Erik Lindqvist, Havdhem, Gotland samling.
- Gåva från Thomas Eriksson av en samling moderna svenska och utländska mynt.

- NFG har motagit Gert Risplings ovärderliga forskningsarkiv om islamiska mynt, som Viacheslav Kuleshov har gått igenom och ordnat.

Personalia

Jens Christian Moesgaard tilldelades Gunnar Holst-medaljen av Rut och Bengt Holméns stiftelse för numismatik, Göteborg. På grund av Coronarestriktioner har överlämningsceremonin och Jens Christian Moesgaards tack-föreläsningsserie skjutits upp till 2022.

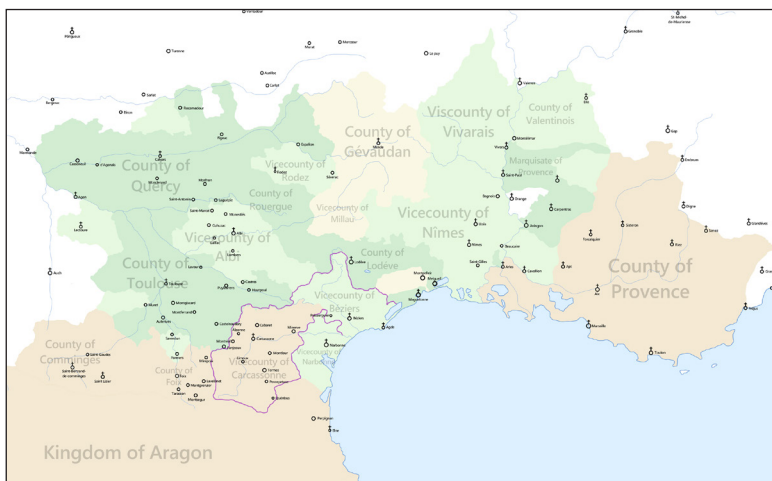
Numismatikens metoder: møntdatering – ved hjælp af segl, overpræg, skattefund, vægt, lødighed, skriftlige kilder

af Jens Christian Moesgaard

I NFG's tidligere virksomhedsberetninger har der været en tradition for at publicere en mindre artikel ved siden af gennemgangen af årets aktiviteter. 1993/1994-2003 var der hvert år en forkortet version af en af årets studenteroptagelser. 1992/1993-1997 var der en serie artikler om møntforskningens historie i Sverige fra 1500-tallet til cirka 1950, og 1998-2009 en serie om møntfund i de svenske landskaber et for et.

I 2020 startede vi som nævnt oven for et nyt kursus om numismatikens metoder og mønter og møntfunds værdi som kilder til viden om fortiden. Idéen er gennem konkrete eksempler fra mønthistorien at give en introduktion til et udvalg af numismatikens metoder, samt at vurdere, hvorledes mønter kan benyttes som historiske kilder. Med udgangspunkt heri vil vi med dette nummer af virksomhedsberetningen starte en ny artikelsekvens, som netop gennem konkrete eksempler illustrerer nogle af vort fags metoder. Ambitionen er ikke at være udtømmende, men derimod mere beskedent at give nogle appetitvækkere.

Markgrevsområdet Provence (området omkring Avignon i det sydøstlige Frankrig) blev i en længere periode af middelalderen regeret af de magtfulde grever af Toulouse. Flere af dem hed Raymond: Raymond V (1148-94), VI (1194-1222) og VII (1222-49). Eftersom kun navnet og ikke tallet stod i indskrifterne på mønterne, står vi her med et af

Kort over det sydlige Frankrig 1209. Toulouse-grevernes område er markeret i mørkegrønt. Markgrevskabet Provence er til højre, markeret med "Marquisat de Provence" (By Aldan-2 - [1][2][3][4], CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=78904636>).

numismatikens klassiske problemer: hvordan skelner man mellem mønter af herskere af samme navn? I markgrevskabet Provence kender vi to mønttyper med Raymonds navn: en med kort kors i feltet, som ikke bryder omskriften, og en hvor det lange kors går ud til kanten og dermed bryder indskriften. Den første type findes i to udgaver, hvor den ene har mere forkortet indskrift end den anden. Stilen på de to varianter er meget forskellig, og der er også forskelle i vægt og lødighed mellem dem. Der er således reelt tre typer med Raymonds navn: kort kors (*croix courte*) variant 1 (CC1), kort kors variant 2 (CC2) og langt kors (*croix longue*) (CL). Disse mønter kaldes raymondins efter møntherrens navn.

I den numismatiske litteratur har kronologien for typen traditionelt været klar: langt kors kom først, efterfulgt af kort kors. Normalt skelnes der i litteraturen ikke mellem de to varianter af kort kors. Argumentet for denne tidsfølge er en parallel til grevernes segl: på Raymond V og VI's segl ses et langt kors gående til kanten, mens det på Raymond VII's segl ses et kort kors omgivet af en indskrift (Blancard

Grevskabet Provence og ærkebispedømmet Arles, penning (royal à la mitre), Arles, 1177-ca. 1185, præget på en raymondin. Ekonomiska Museet - Kungliga Myntkabinettet, Stockholm. Skala 1,5:1. Foto: Florent Audy, Ekonomiska Museet/SHM (CC BY).

1868, s. 234-236). Denne kronologi er blevet generelt accepteret og optræder stadigt i standardværket om franske provinsmønter udgivet i 2004 (Duplessy 2004).

Tilbage i min studietid var jeg i november 1986 på et studieophold i Stockholm takket være et legat fra Letterstedtska Stiftelsen. Jeg benyttede blandt andet lejligheden til at gennemgå Kungliga Myntkabinetets samling af franske middelaldermønter. Min opmærksomhed blev fanget af en mønt med tydelige spor af overprägning, og jeg satte mig for at identificere det underliggende præg. Det viste sig, at det var en såkaldt royal à la mitre, som var præget oven på en raymondin af typen CC1.

Hermed var min interesse for udmøntningerne i markgrevskabet Provence blevet vakt, og jeg begyndte samle på oplysninger om andre eksemplarer (Se Moesgaard 1989, 1994, 1996, 2004). Det viste sig, at eksemplaret fra KMK ikke var en enlig svale. Der var mange eksemplarer, der viste samme spor efter overprägning. Men her begyndte problemet. Royal à la mitre er veldateret, den er præget i Arles 1177-ca. 1185 af greven af Provence og ærkebispem af Arles. Men den mønt, som den

er præget ovenpå, CC1, skulle efter den gængse kronologi stamme fra Raymond VII (1222-49). Det kan jo ikke passe. Den må nødvendigvis være tidligere eller samtidig med den type, der var præget oven på den.

Jeg måtte derfor tjekke dateringen med andre metoder. Den klassiske metode angående anonyme mønter eller mønter med et herskernavn, det kan dække over en lang periode, er at se på deres optræden i veldaterede skattefund. På den måde kan man se, hvornår en type dukker op og hvor længe den er i brug. Det giver indirekte et indicium på, hvornår typen er præget. Denne metode er brugt med stor succes i en række studenteropsatser ved NFG, som behandler tyske udmøntninger med baggrund i de rige og veldokumenterende svenske skattefund fra vikingetiden (kan frit læses på og downloades fra NFG's hjemmeside).

Angående de tre typer af raymondin gav metoden følgende resultat:

Sted	Datering	CC1	CC2	CL
Vebron	Efter 1177	6 penninge, 1 halvpenning		-
Rochegude	Efter 1186	Penninge & halvpenninge	Penninge & halvpenninge	-
Upaix	Efter 1186	-	-	2 penninge
Saint-Crépin	Efter ca. 1200	19 stk		
Méounes-lès-Montrieux	Efter ca. 1200	1 penning	-	-
Saint-Jean-la-Vêtre	Efter 1226	-	38 penninge	68 penninge
Espaly-Saint-Marcel	Efter 1243	-	4-5 penninge	Talrige penninge
Saint-Zacharie	Efter 1243	-	-	Penninge
ANS-hoard	Efter 1246	1 penning	2 penninge	1 penning
Saint-Rirand	Efter 1270	-	-	1 penning

For referencer og diskussion af datering, se Moesgaard 1989, 1994, 1996, 2004.

Der er desværre ikke mange fund fra udmøntningens første periode. Et andet problem er, at mange af fundene ikke længere er bevarede, men kun kendes fra summarisk rapporter, der ikke altid tillader at kende de præcise varianter eller antallet af mønter. Det gælder særligt for

Markgrevs-kabet Provence, penning (raymondin), kort kors, 1. variant, ca. 1150-ca. 1185. Ekonomiska Museet - Kungliga Myntkabinettet, Stockholm. Skala 1,5:1. Foto: Florent Audy, Ekonomiska Museet/SHM (CC BY).

Markgrevs-kabet Provence, penning (raymondin), kort kors, 2. variant, ca. 1185-ca. 1193. Ekonomiska Museet - Kungliga Myntkabinettet, Stockholm. Skala 1,5:1. Foto: Florent Audy, Ekonomiska Museet/SHM (CC BY).

Markgrevs-kabet Provence, penning (raymondin), langt kors, ca. 1193-ca. 1250. Ekonomiska Museet - Kungliga Myntkabinettet, Stockholm. Skala 1,5:1. Foto: Florent Audy, Ekonomiska Museet/SHM (CC BY).

fundene fra Vebron og Saint-Crépin. Den tidlige fase står ikke så tydeligt i skemaet over skattefund, men man fornemmer dog, at CC1/2 er tidligere end CL. Et problem er, at fundene fra slutningen af 1100-tallet er dateret ud fra nogle mønttyper, der blev præget i meget lang tid. Nogle skattene kan derfor være meget senere end det opgivne årstal.

Derimod står den sene fase meget klarere. CC1 forsvinder fra omløbet før CC2, og CL er senere end CC2.

Kronologien bekræftes yderligere med al ønskelig tydelighed af det faktum, at CC2 i skattene fra Saint-Jean-la-Vêtre og Espaly-Saint-Marcel var meget slidte, mens CL var som nye. Faktisk havde A. Aymard og P. Testenoire, som i 1839 og 1881 publicerede disse skatte i lokale tidsskrifter, allerede bemærket dette. Disse lokale kræfter havde oven i købet draget den korrekte konklusion, at CC var ældre end CL. Denne observation blev imidlertid ikke bemærket i Paris, hvor man som sagt helt op i vore dage fortsatte med den forkerte datering baseret på parallellen til seglene (fx Duplessy 2004). Derimod er skattefundene helt i overensstemmelse med den kronologiske tolkning baseret på overprägningen af CC1 som tidlig.

Vi kan se på en sidste parameter, nemlig vægt og lødighed. De er helt forskellige fra den ene type til den anden. Der er foretaget nogle få moderne lødighedsmålinger, og jeg har også samlet oplysninger om vægte på 70 eksemplarer. CC1 vejer i gennemsnit 1,03 g og holder en lødighed på knap en tredjedel. CC2 og CL har en lødighed på godt en fjerdedel og vejer henholdsvis 0,82 g og 0,74 g i gennemsnit. Man ser således en tydelig tendens til en faldende værdi fra CC1 over CC2 til CL. Det er ikke nødvendigvis i sig selv en kronologisk indikator. Selv om faldende værdi historisk set er den mest almindelige, findes der også adskillige eksempler på forbedringer af mønter vægt og lødighed på et givent tidspunkt. I vor tilfælde kan man imidlertid sammenholde tallene med de forholdsvis mange angivelser af raymondins værdi og lødighed i de samtidige skriftlige kilder, der ligeledes på visse tidspunkter nævner brug af ”gamle” og ”nye” raymondin på visse tidspunkter. Disse skriftlige kilder er ikke officielle bestemmelser om møntprägningen. Det er derimod private kilder såsom kontrakter og testamenter, som nævner forskellige mønttyper og deres værdi. For raymondins vedkommende viser kilderne netop faldende værdi over tid i den periode, som interesserer os her (se opsummering og referencer i Moesgaard 2004).

Hvis man holder alle disse oplysninger sammen, får man følgende

kronologiske hypotese, hvis årstal baserer sig på analysen af de skriftlige kilder:

CC1: omkring 1150-omkring 1185

CC2: omkring 1185-omkring 1193

CL: omkring 1193-omkring 1250

Vi har i det foregående berørt en række dateringsmetoder:

- ikonografisk parallel til segl,
- overpræg,
- relativt slid inden for et skattefund,
- sammenligning mellem forskellige skattefund,
- udvikling i vægt og lødighed,
- skriftlige kilders udsagn.

Opsummerende må man sige, at analyse af skattefundene nok er den stærkeste metode til datering. De tillod allerede i 1800-tallet to lokalhistorikere at foreslå den korrekte kronologi. Deres resultater blev imidlertid ikke taget i betragtning af de toneangivende numismatikere, som foretrak at basere tolkningen på en ikonografisk parallel til herskernes segl. Denne metode er ikke i sig selv forkert, men den er svagere end skattefundsanalysen, og den må derfor vige, når skattefundene siger noget andet. Dette så meget desto mere som skattefundenes udsagn bekræftes af observationen af overprägninger (hvoraf den første, der blev erkendt og som satte hele undersøgelsen i gang, er den fra KMKs samling) samt præciseres af vægt- og lødighedsanalyser sammenholdt med de skriftlige kilders udsagn.

Aymard, A., «Notice sur une découverte de monnaies du moyen-âge», *Annales de la société d'agriculture, sciences, arts et commerce du Puy pour 1837-1838*, 1839, s. 225-247.

Blancard, L., *Essai sur les monnaies de Charles Ier*, Paris-Marseilles 1868.

Duplessy, J., *Les monnaies françaises féodales*, tome 1, Paris 2004.

Moesgaard, J.C., «Deux deniers provençaux surfrappés du XIIe siècle: la chronologie des raymondins du marquisat de Provence», *Bulletin de la Société Française de Numismatique*, 44/8, 1989, s. 645-649.

- Moesgaard, J.C., «Surfrappes en Provence au XIIe siècle : la guerre monétaire entre le comté et le marquisat», *Bulletin de la Société Française de Numismatique*, 49/6, 1994, s. 874-876.
- Moesgaard, J.C., «Note sur les raymondins du marquisat de Provence», *Bulletin de la Société Française de Numismatique*, 51/5, 1996 p. 91-92.
- Moesgaard, J.C., «Le titre, la valeur et la chronologie des raimondins du marquisat de Provence», *Bulletin de la Société française de numismatique*, 59-6, juin 2004, p. 180-185.
- Testenoire, P. «Bulletin numismatique», *Recueil de mémoires et documents sur le Forez, publiés par la Société de la Diana* 7, 1881, p. 315-342 (se især s. 326-335).

Numismatiska forskningsgruppen 2020

Besöksadress: Lilla Frescativägen 7

Postadress: Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

Hemsida: www.archaeology.su.se/numismatiska

Föreståndare: Jens Christian Moesgaard,
forskningsassistent (till 1 februari), professor (från 1
februari 2020), tel. 08-674 76 80,
e-post: jens.christian.moesgaard@ark.su.se

Kenneth Jonsson, professor emeritus, tel. 674 77 55,
e-post: kenneth.jonsson@ark.su.se.

Viacheslav Kuleshov, forskningsassistent (till 1 mars),
tel. 08-674 77 52, e-post: viacheslav.kuleshov@ark.su.se

Ylva Öd, redaktionssekreterare, tel. 08-674 77 50
e-post: ylva.od@ark.su.se

Personer anknutna till NFG

Eeva Jonsson, doktorand, Åbo Universitet,
e-post: eeva.k.jonsson@utu.fi

Bo Gunnarsson, e-post: bosse.gunnarsson@live.com

Lennart Lind, e-post: lennart.sture.lind@gmail.com

Gert Rispling

© Numismatiska forskningsgruppen och förf.
Layout: Ylva Öd

Numismatiska forskningsgruppen
www.archaeology.su.se/numismatiska

**Stockholms
universitet**